

Den kristne kærlighed er ikke en politisk kategori

Af adjungeret professor, ph.d. Ettore Rocca

Den kristne næstekærlighed fylder meget i den politiske diskurs. Hvis man følger amerikansk politik bliver den brugt i stort set hver tale, fra alle politiske parter. Men også herhjemme fylder den mere og mere. For eksempel i debatten om flygtninge, migranter og næstekærlighed og i debatten om corona og næstekærlighed, hvor næstekærligheden så ud til at triumfere over de økonomiske interesser, selv om man nogle gange havde mistanke om, at næstekærligheden rakte lige akkurat til Tønder.

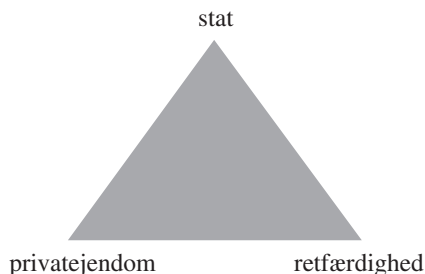
Mit spørgsmål lyder: Kan det kristne kærlighedsbegreb bruges som politisk kategori?

I stedet for at tale om næstekærlighed og det politiske generelt vil jeg tage udgangspunkt i en bestemt politisk kategori, begrebet ejendom, privatejendom. Hvorfor privatejendom? For i hele den moderne politiske filosofi er det klart og uanfægtet, at ejendomsretten er en af de første og vigtigste konsekvenser af oprettelsen af et samfund, af indførelsen af staten; ejendomsretten er en grundlæggende politisk kategori. Privatejendom er en hjørnesteen i retssamfundet.

Jeg vil kort sammenligne fire filosoffer angående dette spørgsmål: Hobbes, Hegel, Kierkegaard og Arendt.

1. I den moderne politiske filosofi har Hobbes på paradigmatiske vis understreget forbindelsen mellem statsdannelse, privatejendom og retfærdighed. I *Leviathan* (1688) er hans tese kort og slående: stat, privatejendom og retfærdighed bliver til samtidigt (*Leviathan*, I, XV, 3). Omvendt: I alles krig mod alle er der “ikke nogen ejendom, ingen besiddelse, intet *mit* forskelligt fra et *dit*” (I, XIII, 13), alle har ret til alt. Indførelsen af retfærdigheden er en følge af ejendomsretten: “hvor der ikke er noget *eget*, dvs. ingen ejendom, er der heller ingen uretmæssighed” (I, XV, 3). Retfærdighed bliver til for at sikre den private ejendom: “retfærdighed er den stadige vilje til at give enhver, hvad der er hans eget” (I, XV, 3).

De tre størrelser – stat, privatejendom og retfærdighed – hænger ubrydeligt sammen.

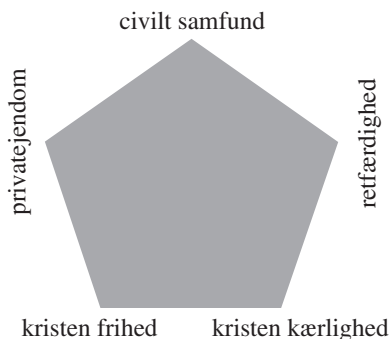

2. I sin retsfilosofi tilføjer Hegel et fjerde element: frihed. Ejendomsretten er forlængelsen af friheden. Uden privatejendom ingen frihed. At forholde sig til hinanden som *frie* personer betyder at forholde sig til hinanden som “ejendomsbesiddere” (*Retsfilosofi*, 1821, § 40). Vi eksisterer for hinanden som ejendomsbesiddere. Dette medfører en “tingsliggørelse” af alle relationer mellem personer, fordi vi relaterer til hinanden som ejendomsbesiddere, altså via de ting vi ejer.

Selv om al ejendom kan afhændes, er der noget, der ikke kan afhændes: min frihed. Ejendom kan købes og sælges, fordi der er noget, der *ikke* kan købes og sælges, noget, som ikke kan tingsliggøres: min universelle viljesfrihed.

Nu er Hegels pointe, at det er denne frihed, som kristendommen har bragt ind i verden. Derfor hænger den kristne frihed og privatejendommen sammen. Der er en strukturel sammenhæng mellem tingsliggørelsen af de interpersonelle relationer i ejendommen og subjektets kristne frihed til at blive sig selv. Der er dog en yderligere pointe. Den kristne frihed tager forskellige konfigurationer, herunder kærligheden (§ 124). Kærlighed er en artikulation af det kristne frihedsbegreb. Og *derfor* hænger kærlighed også sammen med ejendommen. Der er en enhed mellem den kristne frihed, den kristne kærlighed og ejendomsretten.

Med Hobbes havde vi en trekant: stat – ejendom – retfærdighed. Med Hegel bliver denne trekant til en femkant: civilt samfund – ejendom – civil retfærdighed – kristen frihed – kristen kærlighed.

Det vestlige retssamfund virkeliggør og sekulariserer det kristne budskab. Populært (og populistisk) sagt: de vestlige samfundsværdier er kristne.

3. Lad os komme til Kierkegaards *Kjærlighedens Gjæringer* (KG, 1847). Der er et kapitel, hvor Kierkegaard kommenterer 1 Kor 13,5: kærligheden søger ikke sit eget. Kierkegaard fortolker “sit eget” som ejendom, privatejendom, og hermed bliver et af talens temaer forholdet mellem kærlighed og privatejendom. Lige som Hobbes anerkender Kierkegaard, at stat, privatejendom og retfærdighed hænger uløseligt sammen. Det medfører, at i krige og i andre forfærdelige ulykker, hvor staten er sat ud af kraft, er der hverken retfærdighed eller privatejendom. Kierkegaards tese er dog, at kærlighed indfører en endnu dybere omvæltning end krig, hvad angår retfærdighed og privatejendom. Det sker, fordi kærlighed ikke anerkender 1. og 2. persons ejestedsord, ikke anerkender forskellen mellem mit og dit og heller ikke mellem vores og jeres. Den anerkender hverken privat eller offentlig ejendom. Kærligheden er en

omvæltning af privat ejendom og statens retfærdighed. Og hvis privatejendom er en hjørnesten i vores retssamfund, anerkender kærligheden ikke retssamfundet. Kærligheden er en permanent undtagelsestilstand.

Det vestlige retssamfund er altså ikke hos Kierkegaard en forlængelse eller en realisering af det centrale kristne begreb, men er i opposition til kærlighedsbegrebet. Derfor kan kærligheden ikke være en politisk kategori overhovedet. Der er ingen kærlighedspolitik. *Hvis den bliver brugt som politisk kategori, bliver den misbrugt.* Kærligheden nedbryder enhver politisk konstruktion.

Og dog skal kærligheden, som anti-politisk kategori, have politiske konsekvenser, men de kan hverken ses eller bevises eller måles.

KGs første tale har titlen: "Kjerlighedens skjulte Liv og dets Kjendelighed paa Frugterne". Kærlighed har et skjult liv, men dette liv skal udtrykkes i synlige gerninger, ellers ville den være ineffektiv. Men der er ikke nogle kendetegn for kærlighedens gerninger. Også af den grund kan kærligheden ikke bruges som politisk kategori i det offentlige rum. Man kan ikke se kærlighed eller give kendetegn for kærlighed, man kan kun tro på kærlighed. Tro på at kærlighed findes.

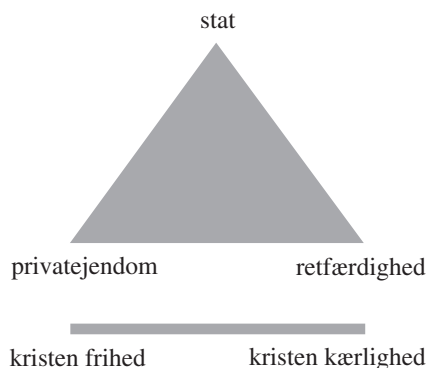
Inger Christensen skriver i *Alfabet*: "Kærligheden findes, kærligheden findes". Med Kierkegaard kan vi blot sige: "jeg tror på, at kærligheden findes". At kærligheden findes, er troens udsagn, det er ingen kendsgerning.

Kierkegaard gentager ofte i KG, at "intet Menneske er Kjerlighed". Han opererer med et paradoks: Den sande kærlighed findes ikke i verden. *Og dog* skal den

findes i verden, fordi Kristus har været, fordi den Gud, der er blevet til som menneske, er kærlighed.

Men politik kan ikke baseres på noget, der ikke findes og dog skal findes. Politik kan ikke baseres på noget, der er skjult, *men* skal kendes på sine frugter, *og dog* kan disse frugter ikke genkendes. Og især kan ingen politiker tilskrive sig selv og sine handlinger kærligheden. At tilskrive sig kærlighed som politisk begrundelse er at misbruge kærlighed.

Hegels femkant bliver altså splittet hos Kierkegaard: vi har politikens trekant (som hos Hobbes) og kristendommens linje, der forbinder frihed og kærlighed.

4. Når Hannah Arendt introducerer privatsfæren i *The Human Condition* (1958), falder hendes blik hurtigt på den private ejendom. Men hun gør med det samme klart, at privatejendom hører til *den offentlige sfære* og ikke privatsfæren. Også for Arendt er privatejendommen mulighedsbetingelse for at være en del af en stat. Privatejendommen er grundlæggende for den offentlige sfære, den er det politiskes hjørnesten. I modsætning

til Hegel understreger hun imidlertid, at forholdet mellem privatejendom, frihed og det politiske allerede er at finde i den antikke verden, og ikke først i den kristne verden eller i moderniteten. Men uanset denne forskel er der enighed mellem Hegel og Arendt om den strukturelle forbindelse mellem frihed, privatejendom og stat. Privatejendom konstituerer den måde, hvorpå vi bygger et samfund, og er en forudsætning for vor frihed.

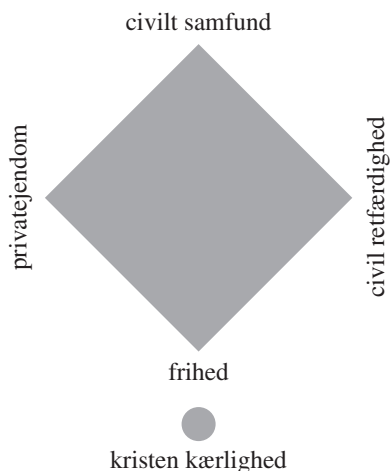
Arendt diskuterer ikke direkte forholdet mellem privatejendom og kærlighed (eller godhed), men hun gør det indirekte. Lige så snart hun har introduceret en definition af den offentlige sfære slår hun fast, at “fordi kærlighed er verdensløs, må den nødvendigvis bliver falsk og perverteret, så snart den bruges til politiske formål såsom at forandre eller frelse verden”. Derfor er kærligheden “antipolitisk, og måske den mægtigste af alle menneskets antipolitiske kræfter”.

Privatejendom definerer den offentlige sfære; kærlighed hører ikke til den offentlige sfære, og derfor er enhver brug af kærlighed som politisk kategori et misbrug. Det samme skriver Arendt om godheden. Det betyder selvfølgelig ikke, at man skal opføre sig på en ond eller slet måde, det betyder bare, at godhed og kærlighed ikke kan og skal bruges politisk, med mindre man vil manipulere de andre i det offentlige rum.

Hannah Arendt argumenterer på en meget lignende måde som Kierkegaard. Kærlighed er og skal være skjult, skriver Arendt. Den har ingen offentlig genkendelig form, og derfor må ingen påberåbe sig at være god eller kærlig. Og hun henviser til kristendommen og evangelierne. For det første har kristendommen ifølge

Arendt introduceret begrebet om den absolutte godhed, om den absolutte kærlighed. For det andet er det Jesu budskab, at godhed ikke skal være synlig og anerkendes som sådan i det offentlige rum. Hvis man selv anerkender sin gerning som god, holder den op med at være god. For det tredje er konsekvensen, at ingen kan leve op til denne absolutte godhed eller kærlighed.

Lad os rekapitulere. Fra Hegels femkant skærer Arendt en vinkel, så det bliver til en firkant samt et punkt, der står alene: kærligheden.

5. Jeg vil slutte med et eksempel fra vore dage. Det handler om bogen *Skibbrudne uden ansigt: At give navn til de druknede i Middelhavet*, som udkom i Italien i 2018. Forfatteren er Cristina Cattaneo, retsmedicinere og antropolog. Det er historien om, hvordan hun sammen med flere end 100 mennesker har arbejdet og kæmpet i flere år for at få bjerget og identificeret hundredvis af druknede mi-

granter, især fra de to værste skibbrud, i 2013 med ca. 400 døde og i 2015 med ca. 1.000 døde. Det er en bog, som alle, der udtaler sig om migranter, efter min mening burde læse.

I sin 200-siders bog bruger Cattaneo dog aldrig ordet kærlighed. Det handler for hende om *pietas*, det behov vi har for at identificere og begrave vore afdøde, som vi kender allerede fra Neanderthalsmennesker. Den *pietas* skal også gælde for de druknede migranter. Cattaneo fortæller, hvordan de druknede også har pårørende, der leder efter dem. Hun taler aldrig om sin godhed.

Tværtimod fortæller hun fx om den gang, hun kom til at skamme sig. Det var et af de første lig, hun obducerede, en dreng på ca. 18 år i fosterstilling. Under hans T-shirt mærkede hun en lille pose,

som var syet til trøjen. Der var noget sandagtigt i. Den første tanke, hun fik, var: åh nej, det er stoffer, det er kokain, tænk hvad offentligheden vil sige. Hun vendte sig om, og sagde til den politimand, der var med hende: har du set det her? Politimanden havde større erfaring med de druknede end hende på det tidspunkt. Ja, svarede han, sådan en pose har ofte de, der kommer fra Eritrea, men også andre. Det har jeg set mange gange. Det er lidt jord fra det sted, de kommer fra, som de tager med.

Cristina Cattaneo skriver: Jeg kom til at skamme mig.

Bidraget er en kort version af en forelæsning holdt på Det Teologiske Fakultet, d. 5. marts 2021

Stiftskonference

Sprog for det hellige – mellem det udsigelige og det uforudsigelige

Tid: torsdag den 9. september til fredag den 10. september 2021

Sted: Oplyses senere

Arr.: Center for Kirkeforskning ved Det Teologiske Fakultet
i samarbejde med Fyens Stift, Helsingør Stift, Københavns Stift,
Roskilde Stift og Lolland-Falsters Stift

Afsked med lektor Niels Kastfelt

Global Christianity Church History and African Studies in Dialogue

Tid: mandag den 27. september 2021 kl. 13.15-16:00

Sted: Oplyses senere

Arr.: Afdeling for Kirkehistorie og Center for Afrikastudier